

1.
1.
0
2.
3.
4.

1791.

1. * Bodenhausem, Hans Fridericus Ferdin., de: Responsa juris I. II et III. Programma, quo ordinarius sive et reliqui doctores fac. jur. in eadem superatum Hans Fridericus Ferdin. de Bodenhausem
... les han tuis.
2. * Boruius: De justa delictorum destinatione. Programma, quo ordinarius sive et reliqui fac. jur. auresores memoriam Boruiansium
recolendam indicunt.
3. Pultmannus, Th. Lud. dm: (Miscellaneorum ad jus pertinentium specimen XL). Programma, quo ordinarius sive et reliqui doctores fac. jur. solemniter doctoralia Rudolphi Hommelii
indicunt.
4. * Kregelius, de Hermbach, Cornelius Fridericus: De justa poenarum modo. Programma, quo ordinarius sive et reliqui auresores fac. jur. memoriam Corneli Friderici Kregelii de Hermbach
recolendam indicunt.

1791.

5. Apel, Fridericus Augustus Ferdinandus: De juribus
singularibus clericorum praecipue in Saxonia 11.
6. Anndt, Gotfridus Augustus: De variis principum
Saxoniae controversiis pacto Hamburgico a. 1584
transactis 12.
7. Anndt, Gotfridus Augustus: De variis principum
Saxoniae controversiis pacto Hamburgico a. 1584
transactis. 13.
8. Bauer, Hannes Gotfridus, fac. jur. procancellarius:
Responsa juris IV et V. Programma, quo solenniter
doctorendi Friderici Augusti Ferdinandi Apel
indicit. 14.
9. Bauer, Hannes Gotfridus, fac. jur. procancel-
larius: Brevis commentatio Decis. A. a. 1786.
Programma, quo solenniter inauguratur Fridericus
Augustus Prentzelius indicit. 15.
10. Bauerus, Hannes Gotfridus: De mediis delicta
nisiuanti. Programma, quo parentalia . . . Caroli
Gotfredi de Winckler . . . celebranda indicit. 17.

1791.

11. Pienerus, Christianus Gulldub: Historie et jura
suffragii Electoralis Borussiae et Archimarchellatus
S. R. J. ab anno 1354 usque ad interitum Arcausa-
dorum in fauente Electorali Willebergica.
12. Reck, Ferdinandus Gottlieb: De jure regio salinarum
earumque impositione
13. Geblers, Volvig. Otto: De subsidiaria feminaria
successione, in feudo feminaria ad collaterales
transiente
14. Hausmann, Fredericus Carolus: Vocacione sen-
tentiae ab Augusto Imperialis Caesareae judicio
de restituendis episcopo Leodiensi juribus cathae
directoris circuli Westphalici mandata.
15. Hommel, Rudolphus: De remotione consiliariorum
imperii in circumscriptione ad illustrandum locum art. 24510
Capitulacionis Caesareae novissimae.
16. Heesius, Jacobus Fredericus: De discrimine inter
delicta atrocia et levia esse statuendo.
17. Laebel, Renatus Gottlieb: De causa sanctitatis con-
tractuorum jure rationis

1791.

18. Puelmannus, Tr. Lud. Un; fac. jur. procancelarius.
(Miscellaneorum ad jus pertinentium specimen XIII)
Programma, quo sollemnia inaugurale Honori Gall-
helf Tacbelii in dicit.
19. Puelmannus, Tr. Lud. Un, fac. jur. procancelarius:
(Miscellaneorum ad jus pertinentium specimen XI)
Programma, quo sollemnia inaugurale Christiace
Augusti Heltzeri in dicit.
20. Puelmannus, Tr. Lud. Un, Tr. Jur. De Licentia Ruffi
juri-consulto.
21. Ruz, Christianus, fac. jur. procancelarius: (De variis
Saburaisiis jure consultis) Programma, quo sollemnia
inauguralia Frederici Caroli Haussmanni in dicit
22. Ruz, Christianus; De prerogativa S. R. I. principum
electorum sine speciali Imperatoris consensu terras
Imperii acquirendi ad illis studium locum Aurea
bulle Cap. I. § 2 et 3.

18. 2.

1791.

23. Schott, Augustus Fortoreus: De citatione adhibita
in hereditatis absentium ob mortem praesumptam
petitione jure Secundo Electori: praescripta.

24. Heltzer, Christ. August: De temporis continui
et utilio computatione

1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

3.
1791, 3.
ORDINARIVS
SENIOR ET RELIQUI DOCTORES
FACVLTATIS IVRIDICAE
LIPSIENSIS
PROCANCELLARIO
IOS. LVD. ERN. PÜTTMANNŌ

I. V. D

CATHEDRALIS ECCLESIAE MARTISBVRGENS. CANONICO CAPITVLARI
COD. PROFESSORE ORD. COLLEG. ICTOR. SENIORE, ACADEMIAE DECEMVIRO

SVM MOS IN IVRE HONORES

CVM SPE

SVO TEMPORE LOCVM IN COLLEGIO

OBTINENDI

PRAECLARISSIMO CANDIDATO

RVDOLPHO HOMMELIO

LIPSIENSI

ARTIVM MAGISTRO ET IVRIS VTRIVSQVE BACCALAVREO

A. D. xxviii. SEPTEMBRIS MDCCLXXXxi

COLLATOS

INDICVNT

ORDINARIUS
SENIOR PRAEPOSITUS
FACULTATIS IURIDICAE
PROFESSOR
IOHANNES LUDWIG RITTMANN
D. D.
CANTONIS LUGURNAE ACADEMIAE
COMPTONIS RECTOR COLLEGIUM IURIDICUM ACADEMIAE
HONORIS
SVO TEMORE DOCTORE
OCTAVIO
LUDWIG RITTMANN
ARTIUM MAGISTRO LUGURNAE ACADEMIAE
A. D. XXXIII. FEBRUARII. MDCCCXXI.
COLLEGIUM
IURIDICUM

MISCELLANEORVM

AD IVS PERTINENTIVM

SPECIMEN XII.

CAPVT XXIII.

*De ratione aetatis, qua quisque veterum Ictorum, quorum
fragmenta Pandectis continentur, vixit, in iisdem inter-
pretandis habenda.*

Equidem in ea semper fueram opinione, itaque animo
persuasum habueram, si quando veteres inter Ictos,
quorum fragmenta vasto Digestorum opere continentur,
haud omnino conueniret, sed quod ab vno affirmatum ef-
set, ab altero negaretur, aut aliter constitueretur, non aliud
ad tollendas antinomias componendaque *in contrariis*
promptius et accommodatius remedium esse, quam aetatis,
qua quisque Ictorum vixerit scripseritque, diligentem ac-
curatamque obseruationem. Atque id non modo *Probabil.*
Lib. II. c. 3. publice professus fueram, sed BYNKERSHOE-
RIVM etiam aliosque primae classis interpretes, eidem sub-
scribentes sententiae, laudaueram. Sed intercessit nuper et
hunc scilicet errorem dediscere nos iussit I. B. KOEHLERVS,

Vir celeberr. in *Praetermissis ad Constitutionem Δέδωκεν*, quae
Regiomont. 1781. edidit, p. 31. scribens:

Constat sane hodie inter eruditos, remansisse quaedam in
Pandeëtis veterum dissensionum vestigia: et si quidem mani-
festa sit ἀντινομία, nec inest, quod obseruari voluit Iusti-
nianus, occultius quiddam, quod discordiae querelam dissol-
uat, vel traducenda sunt pugnantia loca ad recentiores
Iustiniani Const. ut inde emendationem et controuersi iuris
decisionem referamus, vel, si hoc fieri non licet, utraque sen-
tentia momento suo diligenter ponderata, quid sequi conue-
niat, statui debet. Nam certe quidem ego in talibus cum —
Püttmanno — aetatis Ictorum rationem haberi nolim, cum
omnium eadem sit auctoritas, neque alterum altero potio-
rem haberi voluerit Iustinianus: et bene hac de causa in l. vn. C.
Th. de resp. prud. Valentinianus III. Vbi pares sententiae
recitantur, quorum par auctoritas, quod sequi debeat, eligat
moderatio iudicantis.

Quam recte hoc ab eo factum sit, iam videamus. Ac
principio quidem haud negamus, remansisse in Pandeëtis
quaedam veterum dissensionum vestigia, de quibus optime
expofuit G. MASCOVIUS in diatr. de *Señ. Sabinianor. et Procu-
lianor. in iur. ciu. Lipsj. 1728.* Lubenter etiam concedimus,
si quando veteres reapse dissentiant Icti, nos nunquam non
eam

eam sententiam, quam IUSTINIANVS praevalere voluit, suisque legibus confirmavit, sequi oportere; quo praecipue faciunt Quinquaginta illae IUSTINIANI Decisiones, Codici repetit. praelect. maximam partem insertae, de quibus praeter alios idem dixit MASCOVIVS *l. c. cap. 9.* Hoc autem negamus et pernegamus, si qua veterum Ictorum dissensio, in Pandectis reliqua, a IUSTINIANO recentioribus legibus haud fuerit sublata, tunc, ponderata utraque sententia, id, quod aequius melius nobis videtur, statuendum esse. Nos quidem tunc potius aetatem, qua quisque veterum Ictorum vixerit, inspiciendam, sententiaeque illius, qui aetate fuit posterior, subscribendum censemus, idque nos in praesenti lectoribus nostris probaturos esse speramus.

Haud quidem nos latet, LAVTERBACHIVM in *Colleg. theoret. pract. Prolegom. §. 4.* hanc ipsam, quae doctissimo KOEHLERO placet, fouisse opinionem, eandemque post LAVTERBACHIVM etiam IO. MERCERIO in *Conciliator. p. 126.* arrisisse. Idem vero scio, utrumque iam notasse B. H. REINOLDVM in *not. ad Mercerium l. c.* eoque magis miramur, idem denuo eruditissimo KOEHLERO placuisse. Ne autem extra oleas vagari videamur, initio quidem argumenta, pro nostra quae militant sententia, proferemus, post deinde ea, quae ab aduersariis nobis obmouentur, refellemus.

Ac primo quidem IUSTINIANVS haud frustra principio statim Dig. posuit *Tit. de origine iuris*, in quo de successione prudentum simul exponitur, sed eo maxime animo hoc fecisse putandus est, vt sciremus, quo ordine veteres Icti sese exceperint. Bene POMPONIVS in §. 35. huius tit. *Turis civilis scientiam plurimi et maximi viri professi sunt: sed eorum maximae dignationis apud populum Romanum fuerunt, eorum in praesentia mentio habenda est, vt appareat, a quibus et qualibus haec iura orta et tradita sunt.* Quod in ita sese haberet, quo quaeso longa illa veterum Ictorum recognitio a §. 35. vsque ad finem? Certe fatendum est, aut POMPONIVM incassum hunc suscepisse laborem, aut ideo hoc eum fecisse, vt doceret, quo tempore quisque veterum iuris prudentum vixerit, viamque monstraret, quam in fragmentis eorum sola temporis ratione componendis sequeremur. Et quid quaeso clarius verbis IUSTINIANI in *Const. de Conf. Dig. §. 20.* *Ne autem incognitum vobis fiat, ex quibus veterum libris haec consummatio ordinata est, iussimus et hoc in primodiis Dig. nostrorum inscribi, vt manifestissimum sit, ex quibus legislatoribus, quibusque libris eorum et quod millibus hoc iustitiae romanae templum aedificatum est.*

Deinde notissima est regula in *l. 4. D. de Const. Princ.* clare expressa: *Ius tempore posterius potius est hoc, quod illud*
prae-

praecessit. Iam inter omnes constat, ius romanum non vno momento conditum, aut quemadmodum fungi vna nocte e terra nasci dicuntur, ita ipsum vno tempore ortum esse, sed sensim eum in statum, quo IUSTINIANI erat aetate, peruenisse, multaque pedetentim a Ictis recentioribus adiecta fuisse, quae ab antiquioribus nondum admittebantur, quod quidem innumera docent exempla, quorum nonnulla infra in medium proferemus. Nonne, vt CUIACIVS *Obs. VII. 25.* docuit, veteres etiam prudentes passim *iuris* appellantur *auctores*, et qui quaeso fieri hoc potuisset, ni iuris ciuili aliqua pars illis accepta ferenda esset? Hospes in iure ciuili sit oportet, qui nihil vnquam de iure commenticio inaudierit, de quo nosmet ipsi exposuimus *Probabil. Lib. II. c. 1.* et quem lateant veterum Ictorum *Euremata*, de quibus elegans H. BRENKMANI exstat diatriba *L. B. 1706.* typis excusa; vt nihil iam de fori disputatione dicam, cuius meminit POM-
 PONIVS in *l. 2. §. 5. D. de O. I.* *His legibus latis, coepit, vt naturaliter euenire solet, vt interpretatio desideraret prudentiam auctoritate necessariam esse disputationem fori.* Haec disputatio, et hoc ius, quod sine scripto venit, compositum a prudentibus, propria parte aliqua non appellatur, vt ceterae partes iuris suis nominibus designantur, datis propriis nominibus ceteris partibus, sed communi nomine appellatur *ius ciuile.* Quis igitur dubitabit,

quín hac etiam parte ius tempore posterius potius sit hoc, quod illud præcessit?

Postremo IUSTINIANVS in *Const. de Conf. Dig. §. 15.* dicit, *Contrarium*, ait, *aliquid in hoc codice positum nullum sibi locum vindicabit, nec inuenitur, si quis subtili animo diuersitatis rationes excutiet, sed est aliquid nouum inuentum, vel occulte positum, quod dissonantiae querelam dissoluit, et aliam naturam inducit discordiæ fines effugientem.* Næc autem falsissimum hoc esset, Thrafonemque impudentissimum egisset IMP. nisi adhibita temporis nota veterum fragmenta Ictorum in ordinem disponere, iusque posterius præferre priori nobis liceret. Sunt enim profecto multa in Dig. capita, quæ nulla alia, quam temporis ratione inuicem conciliari et in ordinem redigi possint.

Neque vero solus ego ita sentio, sed in eadem sententia dudum ante me fuere viri doctissimi, qui familiam quasi inter iuris romani interpretes ducere existimantur. Ex multis, quos laudare hanc in rem possem, paucos tantum nominabo. Ita scilicet sentit H. BRENKMAN cum in *Ep. de Consul. quorum in Pandectis fit mentio*, (in *App. Fast. Theod. Ians. ab Almeloëen. p. 590.*) tum in *diff. de leg. inscript. §. 22.* ANT. SCHULTING in *Or. de iurispr. histor. ad calcem Iurispr. Anteiustin. p. 915.* HEINECCIUS item in *Commentar. ad L. Iul.*

et

et Pap. Popp. Lib. III. c. 5. BYNKERSHOEK *Obs.* I. 5. et B. H. REINOLD in *Opusc.* p. 559. Sexcenta sunt, inquit, huiusmodi in *Pandectis* exempla, quae demonstrant, quomodo sensim ab antiquo iure, consuetudine posterioris aevi, fuerit discessum, quaeque adeo nos admonent, sedulo Icti cuiusque aetatem a nobis obseruari debere, idemque in *not. ad Mercerium* p. 126. Lauterbachius frustra aetatem, qua Icti veteres et in *Dig.* laudati vixerunt, in subsidium vocari, aetatisque observationem ad conciliationem legum D. quidquam facere negat. Verum non est in eius concedendum sententiam. Nam posterioribus temporibus multa recepta sunt, quae antea, velut iuri stricto aduersa, non admittebantur; ita euenit, ut Ictorum quisque de sua tempestate testimonium perhibeat verum. Cuiacius non respuit conciliandi rationem ex inspectione aetatis auctorum; ita enim illi *Obs.* XIX. 26. componenda videtur pugna, quae est inter l. 41. D. de pignor. act. et l. 22. D. de pignor. et hypoth. Adde L. A. HAMBERGERI *diff. iur.* p. 301.

Sed, inquit aduersarii, postquam IVSTINIANVS in l. 1. §. 6. C. de V. I. E. omnia, quae in *Digestis* leguntur, sua fecit, tanquam si a diuino suo, ut ipse ait, ore prouenissent, non potuit non aequalem omnibus veterum Ictorum responsis atque fragmentis, quae *Dig.* continentur, auctoritatem tribuere. Audio; sed frustra haec dici, confidenter credo. Sua fecerit Imp. omnia; vel sic tamen nostra vincet sententia. Quodsi enim duae sint IVSTINIANI constitutiones, plane

B

sibi

fibi contrariae, (vt sunt sane multae), possuntne eae simul in foro valere, an non posterior vincet priorem, ab ipso auctore noua legislatione antiquatam? Prius nemo sanus dixerit, ideoque, hoc remaneat, necesse est. Eadem vero diuerforum capitum in Digestis occurrentium, quae sibi aduersari intelliguntur, ratio est, quod iam monuit C. H. ECKHARD in *Herm. iur. Lib. I. c. 1. §. 43.* Quamquam Iustinianus omnia, quae in Pandectis continentur, sua fecit, tamen auctoritate sua efficere non potuit, vt duae constitutiones contrariae eodem tempore vim legis obtineant, quippe quod cum ipsa rei natura pugnat. Quod si verum est, et constare tamen non potest, vtra lex sit prior, aut posterior, nisi temporis habeatur ratio, vnusquisque facile intelligit, non vetare eo dicto potuisse Iustinianum, vt in aetatem et doctrinam Ictorum diligenter inquiramus. Nec huc pertinet, quam I. B. KOEHLERVS excitat, *l. vn. C. Th. de resp. prud.* in qua VALENTINIANUS III. Vbi pares eorum sententiae recitantur, quorum pars censetur auctoritas, quod sequi debeat, eligat moderatio iudicantis. Primo enim Codex Theodos. hodie, postquam IUSTINIANVS omnem illi auctoritatem abrogauit, frustra nobis opponitur. Deinde doctissimus KOEHLERVS verborum, quibus VALENTINIANVS in *d. l. vn.* vtitur, vim haud satis perspexisse videtur. Vbi, ait, pares eorum sententiae recitantur, quorum pars censetur auctoritas, rel. Nonne autem aetate posterior, ius, quod suo

ſuo tempore obtinebat, referens, vincet priorem, cuius aetate hoc nondum receptum erat? Ita ſane; niſi tanquam mali coci omnia miſcere, iuraque recentiora cum obſoletis et antiquatis confundere velimus. Quae cum ita ſint, quis quaefo ex *all. l. vn.* colliget, prohibuiſſe Imp. ne aetatis veterum ICTorum rationem habeamus? Profecto non fuit ei haec mens, hic animus, vt quilibet ſua ſponte facile intelliget. Ceterum lubenter ſubſcribo REINOLDO in *not. ad Mercerium p. 131.* *Quoties contingit, vt duorum ICTorum aequalium contraria ſint reſponſa, fruſtra de aetate quaeritur. At ubi diuerſis temporibus vixere, merito contrarium obtinet.*

Sed aliam viam, quam, diſſidentibus ICTis, ſequamur, nobis comonſtrat KOEHLERVS, ponderata ſcilicet vtraque ſententia, quid ſequi conueniat, ſtatuendum eſſe. Enimvero magnopere vereor, vt hac ratione difficultates obmotas ſuperare feliciter poſſimus. Quodſi enim iudici, quoties eiusmodi obuenit ſpecies, e diuerſis ICTorum ſententiis vnã liceret eligere, res proſecto eo loci eſſet, quo foret, ſi nihil plane ea de re in Dig. perſcriptum eſſet. Iudicis eſt, ſecundum leges iudicare, non de legibus. Hoc ſi permittas, ius redditur incertiſſimum, quo nihil pernicioſius accidere pot-eſt reip. vt plenius demonſtrauimus in *proluſ. de arbitrio iudicis e foro iudicis que eliminando*, quae legitur in *Syll. var. opus. no. VII.*

Nihil iam superest, nisi ut, quod haecenus diximus, aliquot exemplis exstantioribus illustremus. Non repetemus hic illud, quod iam dedimus *Probabil. Lib. II. cap. 3.* Nec nostra faciemus exempla, quae C. F. G. MEISTER in *Or. de studii iuris romani chronologici necessitate (in Syllog. Select. opusc.)* proposuit, sed nostra ex penu nonnulla in medium proferemus.

Super quaestione, an area legata, cui ante aditam hereditatem aliquid inaedificatum fuerit, una cum ea aedificium, an neutrum statim debeatur, CELSUM et IAVOLENVUM dissentire videas. Ille aream, antequam aedificium diruatur, peti haud posse putans in *l. 79. §. 2. D. de legat. III.* Area, inquit, legata, si inaedificata medio tempore fuerit, ac rursus area sit, quamquam tunc peti non poterat, nunc tamen debetur. Hic contra aedificium, tanquam augmentum, solum sequi, ideoque legatario cedere, existimans, in *l. 39. D. de leg. II.* Si areae, ait, legatae post testamentum factum aedificium impositum est, utrumque debetur, et solum et superficies. Num quaeso hic iudici, ad quem eiusmodi species deferretur, arbitrium, quid valere velit, permittemus? Nequaquam, sed vincet IAVOLENVUS, utpote aetate posterior, maxime cum huic etiam adspicietur VLPPIANVS in *l. 44. §. 4. de legat. I.* scribens: Si areae legatae domus imposita sit, debetur legatario, nisi testator mutavit voluntatem.

Duode-

Duodecim Tab. furem nocturnum, teste CIC. *pro Mil. cap. 3.* quoquo modo, diurnum autem, si se telo defende- rit, interfici impune voluerunt. Clamorem addit CAIVS in *l. 4. §. 1. D. ad L. Aquil. Lex XII. Tab. furem noctu depre- hensum occidere permittit, ut tamen id ipsum cum clamore testifice- tur: interdum autem deprehensum ita permittit occidere, si is se telo defendat, ut tamen aequae cum clamore testificetur, VLPPIANVS autem in l. 9. D. ad L. Corn. de sic. Furem, inquit, nocturnum si quis occiderit, ita demum impune feret, si parcere ei sine periculo suo non potuit. En! quomodo rigor XII. Tab. pedetentim fuerit mitigatus, sicque diuersae CAII et VLPPIANI senten- tiae in ordinem redigi facile possint.*

Aduersa fronte inter se pugnant CAIVS et PAPIANVS in *l. 68. §. 3. D. de legat. I.* et *l. 65. §. 2. D. de legat. II.* In priore enim CAIVS: *Quodsi idem pure legatus sit, et ex die li- ber esse iussus erit, omnimodo inutile legatum est, quia diem ven- turum certum est. Ita Iulianus quoque sensit. Vnde ait, si seruus Titio legatus sit, et idem post mortem Titii liber esse iussus fuerit, inutile legatum est, quia moriturum Titium certum est; in poste- riore contra PAPIANVS: Titio Stichus legatus post mortem Titii libertatem accepit. Et legatum adita hereditate, et libertas post mortem Titii competit; idemque est, etsi moriente Titio liber esse iussus est. Equidem scio, omnem lapidem mouisse Io, CONR. RÜCKERVM *Interpr. Lib. II. cap. 4.* ut fragmenta*

illa in concordiam adduceret, et PAPINIANVM a CAIO haud dissentire ostenderet. Sed operam frustra infumississe RUCKERVM, fatis, ni fallimur, ostendimus *Interpr. et Obs. cap. 21.* Quid igitur iudex sequetur? Haud profecto suum ipsius arbitrium, sed litem ex sententia PAPINIANI decidet, non tam eam ob causam, quod ita vtrumque, et legatum et libertas, suo tempore competit, et hac ratione testatoris voluntati optime satisfieri potest, sed ideo maxime, quod PAPINIANVS CAIO aetate posterior est, et, quod huius tempore locum haud inueniebat, illius aeuo, ad acquitatem proniore, facile admittebatur.

Haud minus pugnare *l. 6. pr. in f. et l. 8. D. comm. praed. contra ACCVRSIVM, CVIACIVM et LVD. VITALEM* docuit IAC. VOORDA *Interpret. et Emend. Lib. II. c. 11.* In priore enim VLPPIANVS: *Duas aedes simul tradendo non potest efficere alteras alteris seruas: quia neque acquirere alienis aedibus seruitutem, neque imponere potest, in l. 8. autem POMPONIUS: Si, cum duas haberem insulas, duobus eodem momento tradidero, videndum est, an seruitus alterutris imposita valeat: quia alienis quidem aedibus nec imponi, nec acquiri seruitus potest. Sed ante traditionem peractam suis magis acquirit, vel imponit is, qui tradit; ideoque valebit seruitus.* In hoc dissensu qua sententia standum erit iudici? VOORDA ait: *starem ego a partibus Pomponii. Constat enim vel ipso Vlpiano auctore in d. l. 6. pr. Dig.*

Dig. comm. praed. eum, qui duas aedes habens tradit alteras, posse legem traditioni dicere, ut vel istae, quae non traduntur, seruae sint his, quae traduntur: vel contra, ut traditione retentis aedibus seruiant. Horum autem neutrum fieri potest, nisi intelligatur tradens ante peractam traditionem seruitutem aedibus etiamnum suis acquirere vel imponere: nam alienato, perfecta iam traditione, a se dominio, alienis aedibus neque acquirere eam potest, neque imponere. Ego vero a partibus VLPIANI, vtpote aetate posterioris, standum existimo, maxime cum species, ab VLPIANO in princ. d. l. 6. tractata, ab illa, quam in fin. pr. proponit, plane diuersa sit, et ab altera ad alteram argumentum duci nequeat. In priore enim alteras aedes tradens alteras retinet, hisque seruitutem tam acquirere, quam imponere utique potest, quod contra in altera specie fieri iuris ratio: quia neque acquirere alienis aedibus seruitutem, neque imponere potest, haud patitur. Sed haec in praesenti exempla sufficiant.

Non possum autem silentio hic praeterire, haud raro ICTOS posteriores diserte testari, ius sese referre recentius, quod antiquioribus temporibus nondum esset receptum, quam in rem plerumque formulam *hoc iure utimur* adiciunt. Ita e. g. MODESTINVS in l. 4. pr. D. de vulg. et pup. subst. *Iam hoc iure utimur ex D. Marci et Veri Constitutione, ut cum pater impuberi filio in alterum casum substituisset, in utrumque casum substituisse*

situisse intelligatur, siue filius heres non exsisterit, siue exsisterit et impubes decesserit. Plura exempla dedit H. BRENKMAN de *Eurematicis* p. 133. sq. et B. BRISSONIUS de *V. S.* p. 1324.

Haud minus disertam iuris noui mentionem iniicit CAIUS in l. 42. *D. de don. int. vir. et vx.* Nuper ex indulgentia Principis Antonini recepta est alia causa donationis, quam dicimus honoris causa: ut ecce, si uxor viro laticlauii petendi gratia donet, vel ut equestris ordinis fiat, vel ludorum gratia. Idem facit VLPIANUS in l. 61. §. 1. *D. de Leg. II.* Iulianus quidem ait, si alter ex legitimis heredibus repudiasset portionem, cum essent ab eo fideicommissa relicta, coheredem eius non esse cogendum fideicommissa praestare: portionem enim ad coheredem sine onere pertinere. Sed post rescriptum Seueri, quo fideicommissa, ab instituto relicta, a substitutis debentur, et hic quasi substitutus cum suo onere consequetur ad crescentem portionem, qua de re dixit PETR. DVIRSEMA *Coniectural. iur. ciu. (Groning. 1714.) Lib. II. c. 8.*

Sed quorum haec? Eo scilicet, ut luculentius pateat, etiam in veterum Ictorum fragmentis, quae Pandectis continentur, valere regulam: Ἀι μεταγενέσεσθαι διατάξεις ισχυρότεροι τῶν πρὸ αὐτῶν ἐσίν. Et si enim fragmenta Pandectis inserta, originem si spectes, leges proprie haud sunt, legum tamen vice, postquam IUSTINIANVS ea omnia sua fecit, funguntur, immo ab ipso IMP. in *Const. de conf. Dig. §. 10.* diserte LEGES vocantur, ut iam monuit celeberr.

I. C.

I. C. KOCH in *diff. de ordine legum in Pandectis* p. 11. Finio iam verbis B. H. REINOLDI in *Opusc.* p. 557. *An quisquam adeo ineptus est, ut sibi persuadeat, leges et constitutiones priores, quamvis per posteriores abrogatae sint, ob hanc tamen solam causam, quod Iustinianus omnes suas fecerit, quodque illae etiam nunc vel in Digestis vel in Codice existant, eandem cum posterioribus vim habere? Sane, quod correctum est caput, quamvis in libris Iustiniani superet et intelligendis iuris incrementis valde conducatur, legis nomen non amplius tuetur, nec ille Princeps eo animo, ut obligaret, id suis legibus adnumeravit. Saepius ipse ius antiquum, recentius, nouissimum proponit, tantum ne quid antiquitatis ignoretur, nouissimo autem nos obstringi ostendatur.*

CAPVT XXIV.

*Quid sint imperia in l. 3. pr. D. de supellect.
legat.*

Supellectili legata, ait PAVLVS in l. 3. pr. D. h. t. haec continentur, mensae, trapezophora, desicae, subsellia, scamna, lecti, etiam inargentati, culcitrae, toralia, imperia, vasa aquaria, pelues, aquiminalia, candelabra, lucernae, trulla. Ita legitur Florentiae, atque ita edidit FRANC. TAVRELLVS in Digestis ex Florentinis Pandectis representatis p. 893. Turbat hic maxime interpretes τὸ imperia, quod quidem

C hoc

hoc loco valde videtur ἀπροσδιόνυσον. Hinc, vti fit, ad emendationes itum est. Et CUIACIUS quidem *Obs. X. 13. impilia*, SCALIGER autem ad *Varronem de R. R. Lib. I. imperia* legendum censet. In editione Pandectar. Gebauerian. p. 621. ad verb. *imperia* haecce notata sunt:

Gothofr. in nota προσκεφάλια^{*)}. Cuiac. *Obs. X. 13. impelia* aut *impilia*. In *Mss.* haec misere deprauata sunt. Ex octo *Cod. Vat.* habet *impanaliosa*. P. I. II. III. IV. *imperia* *vasa*. *Pal. IV. imperia, vasa*. *Barb. et Otob. ut est Flor. Hal. mappae, villosae, vasa aquaria, Cuiaciana lectio videtur esse recta*. *Br. Vid. tamen Pancirol. Var. Lect. II. 92. Bynk. et Io. Seldenum de vxor. hebraic. lib. I. cap. 14. Geb. ^{oo})*

Quis quaeso, qui haec legerit, non vetus illud: *Fecistis probe, incertior sum multo, quam dudum, suum fecerit?* CUIACII emendatio vel ideo admitti nequit, quod *impilia* ad supellectilem, de qua PAVLO in *d. l. 3.* sermo est, nequam pertinent. Quid enim quaeso *impilia* sunt? Recte VOSSIVS in *Etymolog. ling. lat. p. 306.* *Impilia* sunt pedum
tegu-

*) Προσκεφάλιον (i. e. ceruical, pulvinar) etiam legitur in *Synopsi Basilicor. XLIV, 13. p. 391.* verum non τὸ *imperia*, sed *toralia*, quae in *all. l. 3.* proxime an-

tecedunt, exprimere videtur.

^{oo}) *Io. Seldenus in Vxor. Ebr. I. 14. p. 78.* ipse incertus nihil discernit.

tegumenta e lana coacta. *Vtitur Vlpianus l. 25. §. 4. D. de auro arg. legat.* Imo et *Plinius Lib. 19. c. 2.* Verba *VLPIANI* in *all. l. 25. §. 4.* sunt: *Fasciae crurales pedulesque et impilia vestis loco sunt, quia partem corporis vestiunt.* Iam, si *impilia* vestis loco sunt, dic quaeso, *CVIACI*, quo iure ea ad *supellectilem* referas? Recte hoc iam monuit *PANCIROLVS Var. Lect. II. 92.* *Aliqui legunt impilia, quod non placet, et ea sunt de genere vestium, unde sub supellectili nequeunt contineri.* Quod porro ad *τὸ imparia*, quod *SCALIGERO* placuit, attinet, nae illud hoc loco valde alienum dudumque ab intelligentioribus reiectum est. Reliquae, supra quas notauimus, librariorum a vera lectione aberrationes nemini facile saluam mouebunt, nedum probabuntur.

Quodsi igitur, inquis, sola tibi Florentina placet lectio, et *τὸ imperia* retinendum censes, dic, amabo, quid hic significet, et quomodo inter res ad *supellectilem* pertinentes tueri locum possit. Aequa profecto postulatio, sed cui satisfacere haud in procliu est. Frustra consului *GESNERI Thef. L. L. BASIL. FABRI Thef. E. S.* quem nouissime edidit *I. H. LEICHIUS Lipsf. 1749.* *BRISSONIVM de V. S. et Additamenta ad hoc opus*, a *IO. WUNDERLICH Hamburgi 1778.* in lucem edita *). Solus *PHIL. VICAT* in *Vocabular. iur.*

C 2

Tom.

*) Nec *LAZAR. BAYEIVS de vi vestiaria (Basileae 1537.) τὸ imperium* meminit.

Tom. II. p. 127. hanc rem attigit, sed CVIACII atque SCALIGERI coniecturas referre contentus nihil praeterea addit. Periculum igitur faciam, num extricare quid possim, quod, si non omnino certum, vero saltem simile sit. Mihi enim eiusmodi in rebus versanti nunquam non opera danda esse videtur, ne in nos conueniat illud QVINTILIAN. *Inst. Oration. Lib. IX. cap. 4.* Quae in veteribus libris reperta mutare imperiti solent, et dum librariorum insectari volunt inscitiam, suam confitentur.

P. P. IVSTI in *Spec. crit.* quod Viennae 1765. prodit, cap. 15. p. 50. scribit, τὸ imperium fuisse vniones, integra in monilia contextos, aliis pretiosis lapidibus interfertis, vt caput totaque membra eis tegerentur; quam in rem profert locum ex ARCVLPHI, Praefulis Galli, libro *de locis sanctis*, vbi inter ornamenta muliebria recenferi dicuntur pendentes, brachialia, dextroceria, murenarum, monilia, annuli, capitulares, cingella, irata, baltei, coronae, imperium ex auro vel gemmis, et ornamenta plurima. Eundem ARCVLPHI locum iam ante protulerat PAVL. COLOMESIVS in *Obs. sacr.* (Operum Hamburgi 1709. editor. p. 592.) vbi ad verba PAVLI I. Cor. XI. 10. ita scribit: Videant eruditi, an non ἐξ ἑστέ hoc loco sit imperium, qua voce usus est Arculphus in libro *de locis sanctis*, varia ornamenta muliebria recensens:

Pen-

Pendentes, brachialia, dextroceria, murenæ, monilia, annuli, capitulares, cingella, irata, baltei, coronæ, imperium ex auro vel gemmis et ornamenta plurima; et Arculpho prior Paulus, Ictus, in l. 3. D. de supell. leg. Mensæ, trapezophora, delphicæ, subsellia, scanna, lecti, etiam inargentati, culcitrae, toralia, imperia. Quam lectionem temere mutat Cuiacius Obs. Lib. X. c. 13. Verti etiam potest vox ἐξῆρας dominicale, quod fuit velamen capitis mulierum, ut in Glossario probat Carolus du Fresne, non vero linteolum, uti vulgo existimant eruditi. Quæsitum diu ARCVLPVVM inueni tandem in Actis Sanctior. Ord. S. Benedicti, in seculor. classes distributis, et a IO. MABILLONIO Parisiis 1672. editis, Sec. III. P. II. p. 502. sq. vbi leguntur ADAMNANI, Abbatis Hünenf(s)*), Libri III. de locis sanctis, ex relatione Arculphi, Episcopi Galli. Eundem librum iam antea ediderat IO. GRETSERUS Ingolstadt. 1619. quæ tamen editio MABILLONII æuo tam rara fuit, ut, quemadmodum ipse testatur, vix cuiquam nota esset. Ego vero totum ARCVLPHI, aut, si mauis, ADAMNANI de locis terræ sanctæ librum auidissime perlegi, sed nihil eorum, quæ COLOMESIVS IVSTIQVE ex eo referunt, inueni. Totus quippe

C 3 in

*) ADAMNANVM sec. VII. vixisse et anno 704. mortuum esse, notauit I. A. FABRICIVS in bibl. latin. med. et infim. aetat. Tom. I.

p. 14. Eiusdem meminit IO. MABILLON, in Annal. Ord. S. Benedicti. (Lut. Paris. 1703. sq.) Tom. I. p. 618.

in eo est ADAMNANVS, vt quidquid ab ARCVLPHO de terra sancta, ab hoc ipso perlustrata, inaudiuerat, fideliter referret; nec facile quisquam dixerit, quomodo ille in descriptione terrae sanctae ad cultum aut vestitum mulierum exspatiari potuerit. Quare nihil superest, nisi vt COLOMESIVM aut verba, quae ARCVLPHO tribuit, aliunde sumfisse, aut integriore ADAMNANI libro, in quo verba illa fortasse legebantur, vsum esse dicamus. Quo autem de hoc ipso libello iudicare Lectores facilius possint, haud pigrabor adscribere verba, quibus in relatione de ADAMNANO vtitur MABILLONIVS *l. c. p. 501.* Adamnani, inquit, opusculum de locis sanctis, in tres libros distinctum, dudum perquisiui, ac reperi tandem in MS. Codice Corbeiensis, sed mutilum ac imperfectum. Reuoluendo Tom. I. Bibliothecae Labbaeanae *) incidi in eum locum, vbi LABBAEVS indicat ex schedis SIRMONDI, exfisse libros illos manu descriptos in Bibliotheca Vaticana. Scripsi ea de re ad ANT. DVBANVM. Lustravit ille Bibliothecam Vaticanam, inuenit apographum diu desideratum, et codicis Corbeiensis lacunas et hiatus suppleuit, monuitque insuper, ADAMNANI opusculum in Bibliotheca Barberina repe-

*) PHIL. LABBAEI *Novae Bibliothecae repraesentans, prod. Parisiensi libror. manuscr. historias, chronica, sanctorum sanctorumque* suis 1657. Tom. II.

reperiri, editum Ingolstadtii ao. 1619. opera et studio IAC. GRETSERI. Eius editionis exemplum tandem a RAIMUNDO FORMENTINO accepi. At quia istius editionis exempla in his partibus adeo rara sunt, ut vix cuiquam nota esset haec editio, e re litteraria esse existimarunt viri eruditi, si istos ADAMNANI libros recuderemus. GRETSERVS e regione textus ADAMNANI opposuerat textum BEDAE, qui librum de locis sanctis ex ADAMNANI scriptione collegerat *). Nobis fat visum est, solum reddere ADAMNANVM, rel.“

Sed fac, verba illa apud ARCVLPHVM aut ADAMNANVM reapse legi, nequaquam tamen inde explicari l. 3. D. de supell. leg. possit. Illic enim de ornamentis mulierum sermo esset, PAVLVVS contra de supellectili legata loquitur. Scire certe debebat IVSTI, quod POMPONIVS ait in l. 1. D. de supell. leg. *Supellex est domesticum patrisfamiliae instrumentum, quod neque argento aurove facto, vel vesti adnumeretur.* Diuersi etiam sunt in Dig. tituli de supell. leg. et de

C 4 auro,

*) Consului etiam BEDAM quippe qui, ut ipse fatetur, ADAMNANVM exscripti? sed nihil, quod huc pertineret, inueni.

VENERAB. de locis sanctis, (operum Colon. Agripp 1688. in form. max. editor. Tom. III. p. 363.)

auro, argento, mundo, ornamentis, unguentis, veste vel vestimentis et statuis legatis. Turpiter igitur se dedit P. P. IVSTI, ornamenta vestitumque mulierum cum supellectili confundens. Haud magis huc pertinet locus CYPRIANI *de habitu virg.* ab eodem citatus: *Nec distinctis auro lapillis et margaritis contexta serie et numerosa compage digestis monilia insituit, quibus ceruicem, quam fecit, absconderet, ut operiatur illud, quod Deus in homine formavit, et conspiciatur de super id, quod diabolus adinuenit; quippe qui itidem de supellectili nihil continet.*

Sed ut in viam iam redeamus, verba d. l. 3. τὸ imperia proxime praecedentia, *lecti, culitrae, toralia*, verosimile mihi reddunt, eodem etiam pertinere imperia, quibus, ni fallor, *tegmen lecti*, quod vulgo *cadurcum* appellari solet, significatur. IUVENALIS VI. 537.

Magnaue debetur violato poena cadurco,
idemque VII. 221.

Institor hibernae tegetis niveique cadurci.

Atque in hanc sententiam me deduxit PAUL. COLOMESIVS, quippe qui haud male coniiicit, τὸ imperium respondere graeco ἐξῆρα, quo PAVLVS ad Cor. I. XI. 10. vsus est. Quemadmodum scilicet hoc pro velamine capitis mulie-

mulierum sumitur, ita τὸ imperium pro velamine lecti*), fortasse etiam (si locus ARCVLPHI recte se habet) pro velamine, quo mulieres capitis aut tegendi aut exornandi causa utebantur, vsurpari potuit. Bene CANGIVS in *Glossar. Tom. I. p. 877.* *Dominicale non fuit linteum, in quo mulieres communicaturae eucharistiam deponebant, quam iis non licebat nuda manu accipere, quod viris licuit. S. Augustinus Serm. 152. de Temp. Omnes viri, quando communicare desiderant, lauent manus, et omnes mulieres nitida exhibeant linteamina, ubi Corpus Christi accipiant. Fuit enim dominicale velum, quo mulieres caput in ecclesia tegebant, cum iis non nisi velatis illius ingressus pateret ex Lini P. P. constitutione, ut est apud Anastasium, quod ab Apostolo iam satis aperte praescriptum est 1. Cor. 11. Poenitentiale Theodori c. 7. et Leo P. P. ad Theodoricum Episcop. Mulieres possunt sub nigro velamine sacrificium accipere, ut Basiliius indicat. Mulieres prouinciales DOMINO vocant velum sericum, quo caput tegunt, aliis vulgo Cœffe. IAC. GOTHOFRE-
DVS quidem in *diff. de velandis mulieribus deque excuiva capitis* loco ἐξστρα minus recte legit ἐξστρα, quod dudum displicuit cordatoribus; idem tamen recte animaduertit, PAV.*

*) Haud male VOSSIVS in *quo pudori concubentium con-*
Etymolog. p. 102. coniecit, *cadur-*
cum esse cortinam s. peripetafina, fulitur.

PAULI hanc esse sententiam, mulierem velatam esse oportere, seu gestare in capite velamentum, addens: *Non nimis tantum mulieris frontem imminui voluit Apostolus, sed caput totum faciemque oculosque velari.*

Aliam nuper viam iniit IAC. DE RHOER in *Feris Daventriens. II. 8.* PAVLUM ita explicans, ac si dixisset, mulierem potestatem exercere debere sub viro (utpote capite familiae) s. sub auspiciis viri; quod quidem nimis longepetatum mihi videtur. Quare rectius CHR. SCHOETTGENIVS in *Lexico in N. T. p. 218.* edit. quae L. B. 1755. prod. *Debet mulier calyptram habere super capite propter angelos. G. G. Zeltnerus de munimento capitis feminei contra angelos. (Alt. 1715). Sic Psalm. 60, 9. potestas capitis est tegumentum.*).*

Ceterum, etiamsi τὸ imperium significatu illo singulari in sola l. 3. *D. de supell. leg.* occurreret, non ideo tamen pro spurio habendum, aut tanquam surreptitium eliminandum esset,

?) Quod etiam repetitum in nouissima huius libri editione, quae cura G. L. SPONII Lipsiae nuper prodiit, p. 256. Eadem de re nonnihil dixit THEOPH. RAY-

NAVDVS in *Tract. de pileo et ceteris capitis tegminibus*, in I. G. GRAEVII *Thef. Antiqu. Rom. Tom. VI. pag. 1239.*

esset, sed meminisse oporteret, esse verba quaedam ἀπαξ λεγόμενα, quae hodie non nisi vno occurrunt loco, vt iam alibi (*Interpr. et Obs. p. 117.*) monuimus*). Facit huc etiam quod scribit DAV. RVENKENIVS in *praef. Apuleii Metamorph. L. B. 1786. ab ipso edit. praemiss.* „Bona pars eorum, quae a GELLIO et APVLEIO licentius insolentiusque ficta videri possent, a grammaticis antiquis, maxime a glossographis, conseruata reperitur. Quidni igitur reliqua, quorum nullum apud grammaticos, qui nunc super sunt, vestigium est, pari auctoritate niti dicamus? Qua de re liquidius iudicari poterit tum, cum quis ad eam laboris patientiam sese durarit, vt glossaria latina, in Leideni Bibliotheca latentia, quibus nihil vnquam vel vetustate vel praestantia simile reperiatur, e tenebris in lucem vocet, linguamque latinam, de cuius inopia vetus querela est, aliquot mille vocabulis et formis nondum cognitis locupletet.“

D 2

Hacc

*) Ita c. g. nullibi, praeterquam apud CAESAREM, occurrit verbum *chara*, quo significatur genus quoddam radices, de quo legi meretur I. G. WEINMANNI

Tractatus botanico-criticus de Chara Caesaris, cuius Lib. III. de B. C. c. 48. meminit, Carolsruhae 1769. typis excusis.

Haec quidem praefari placuit, cum indicendi essent honores Viro praeclearissimo atque consultissimo.

DOMINO

RVDOLPHO HOMMELIO

L I P S I E N S I

ARTIVM MAGISTRO ET IVRIS VTRIVSQVE

BACCALAVREO

qui (dignus PATRE, cuius memoriam nulla delebit vetustas, filius) suo tempore locum in collegio nostro obtinebit, a nobis collati. Ne quem autem lateat ratio, qua vitam suam, laudabiliter adhuc actam, insituerit, iuabit audire ipsum ea de re ita exponentem:

Natus sum Lipsiae M. Septembr. MDCCLXVII. patre Carolo Ferdinando, Facultatis iuridicae tunc temporis Ordinario, matre Analia Sophia, Schubarti, Consilii aulici et Consulis Lipsiensis, filia. Cum nemo inter nos ignoret, patrem meum reliquis virtutibus suis summum animi candorem et sensum humanitatis iunxisse, quisque facile intelliget, eum se optimum etiam mihique amantissimum parentem exhibuisse. Sed placuit Summo Numini, eum et litteris et mihi praematura morte eripere, qua quidem morte damnun plane irreparabile sensissem, nisi commissus fuisset

fuisse curae et fidei matris, quae ex omnibus iuribus officiisque maternis non nisi solum amorem ad se pertinere arbitrata est, quae in me educando, adiuuando, sustentando tam egregiam curam impendit, et tantum ad studiorum meorum promouendorum rationem contribuit, ut ingenue fatear, ex eo maximum mihi honoris stimulum enasci, ut patris nomine et matris amore omnino dignus reperiar, et ipsa censcat, se ex meis profectibus iustum beneficiorum suorum praemium retulisse. Mirifice autem eam in rationum meorum cura adiuuit illustris Richteri, Proconsulis huius ciuitatis spectatissimi, studium, quem, cum tutelam mei in se suscepisset, se patrem magis, quam tutorem mihi praesitisse, publice gratissima mente profiteor. Ad ingenium meum litteris imbuendum plurimum fecerunt tum priuatae scholae Bertholdi, maxime autem Stockmanni et Rössigii, Professorum in hac nostra Academia celeberrimorum, quorum posterior iam affinitatis vinculo mihi coniunctissimus est, tum publicae, a Martino, venerando sene, et Forbigero, in Schola Nicolaitana institutae, quibus per tempus aliquod interfui. Cum autem altiorum litterarum addiscendarum cupidine flagrarem, anno iam MDCCLXXXIII. ill. Platnero tunc sacres tenente, Academica spatia ingressus sum. Ibi ab ore Wenkii et Beckii in historicis, Dindorfii in philologicis, Hindenburgii in mathematicis, Seydlitzii et Platneri in philosophicis, nec non Bieneri, Iunghansii, Schotti, Wielandii et Winkleri in iuridicis scholis, summa cum animi delectatione pependi, et liberaliorum institutione praeparatus atque instructus inuente anno MDCCCLXXXVI. Praeside ill. Bienero libellum de fundo do-

tali a me ipso magna ex parte conscriptum publice defendi, paullo post autem ad Examen, quod pro Candidatura vocant, admissus, optimo elogio ab Illustri Idōrum Ordine condecoratus sum. Mense Augusto eiusdem anni ab Amplissimo Philosophorum Ordine Magisterii honores petii et anno sequente ius scholas philosophicas aperiendi per libellum: de poenis criminalibus Romanorum iure Iustiniano obuiis, in Cathedra Philosophorum defensum, mihi vindicavi. Cum autem prae omnibus aliis disciplinis iuris publici et politici studium mihi semper maxime arrisisset, et in super Germaniae prouincias visendi et accuratius cognoscendi desiderio flagrassem, anno MDCCLXXXVIII. iter aggressus sum, atque et per tredecim menses Wetzlariae, Ratisbonae et Viennae commoratus, tanta cum animi voluptate et delectatione, ut felicitatem maiorem ea, quam ibi percepi, in vitam meam cadere posse vix sperare audeam. Nam et studiorum, quibus ibi operam nauarem, suauitas, et regionum illarum auocitas et cura summorum virorum, qua me peregrinum et a nemine commendatum amplecterentur, studiorumque meorum rationem dirigerent, me mirifice delectarunt, et cordi meo in aeternum inscriptae manebunt. Post discessum a Vienna Bauariam, Sueviam, Prouincias Rhenanas et Franconiam peruagatus sum, et in patriam redux ut ostenderem, me non peregrinandi solum causa peregrinatum esse, statim libellum: Von einigen Vorzügen des Reichshofrätthlichen Processus vor dem Reichskammergerichtlichen, edidi, quo ipso ill. Hauboldo nunc Professoris rite auspiciato amicorum nomine gratulatus sum. Exorsis subinde

tur-

turbis Leodiensibus, sub initium anni superioris internam Epi-
 scopatus Leodiensis constitutionem singulari libello exposui: Ueber
 das Hochstift Lüttich, qui primum Ephemeridibus: Neues
 Deutsches Museum, insertus postea etiam separatim apud
 Goeschenium prodit. Quum deinde post mortem Iosephi II. A.
 mense Februario eiusdem anni insecutam regimen imperii Germa-
 nici vicarium in terris Saxonici ad Serenissimum Electorem no-
 strum peruenisset, precibus meis accessus ad Cancellariam Vica-
 riatu concessus est, quo facto, ne ullam studii mei amplificandi
 occasionem praetermitterem, per tres fere menses Dresdae com-
 moratus sum. Mox cum Illustrissimus S. R. I. Comes a Schoen-
 berg, Serenissimi Electoris Saxonici Intimae et Sanctioris Ad-
 missionis Minister, ab Electore Clementissimo legatus mitteretur
 ad Comitiam eligendi Imperatoris causa constata, me sibi adiunxit,
 ut ipsi a secretis essem, quo eius beneficio, imprimis quum aditus
 etiam ad Conciliarium mihi pateret, accurata grauissimorum ne-
 gotiorum, quae in hisce Comitibus ventilabantur, cognitione imbui
 mihi contigit. Mense Octobri redux ut, quae vidissem et obser-
 uassem, cum aliis communicarem, litrum: Briefe über die Kai-
 serwahl, während derselben aus Frankfurt geschrieben,
 inscriptum edidi, qui hoc ipso anno apud Goeschenium prodit.
 Ne autem solo iuris publici amore captus iuris priuati studium
 plane negligere viderer, ex Illustris Ictorum Ordinis auctoritate,
 habitis consuetis lectionibus ad c. 5. X. de Cleric. excomm. et l. 20. C.
 de poenis, Examen, quod vocant, rigorosum subii, et deinde pau-
 cis abhinc diebus libellum meum: De remotione Consiliariorum
 Impe-

*Imperii aulicorum ad illustrandum locum Art. XXIV.
§. 10. Capitulationis Caesareae Nouissimae, pro summis
in utroque iure honoribus obtinendis, publice defendi.*

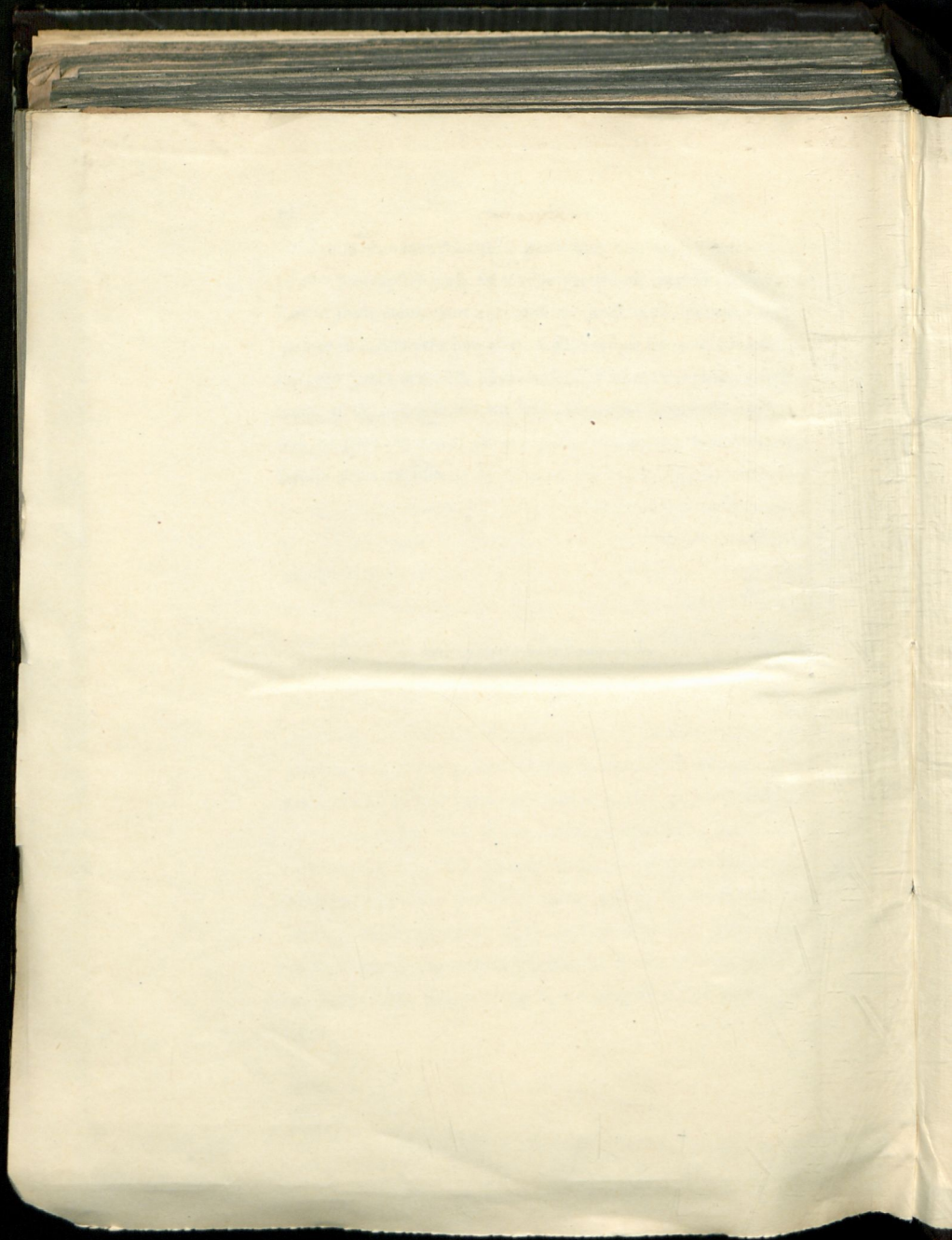
Hunc igitur, superato magna cum laude utroque examine, editisque speciminibus omnibus, recens creatum Doctorem, propter insignem eruditionem, iurisscientiam eximiam, multarumque rerum notitiam, maxime commendabilem, *nostris* iamiam adscriptum, eaque omnia, ut par est, rite peracta fuisse, maioris fidei causa hocce programme, sigillo Collegii nostri firmato, significamus. P. P. Dominica XV. post Fes. Trinit. MDCCLXXXI.

L I P S I A E

EX OFFICINA BREITKOPFIA.

ULB Halle
003 015 432

3

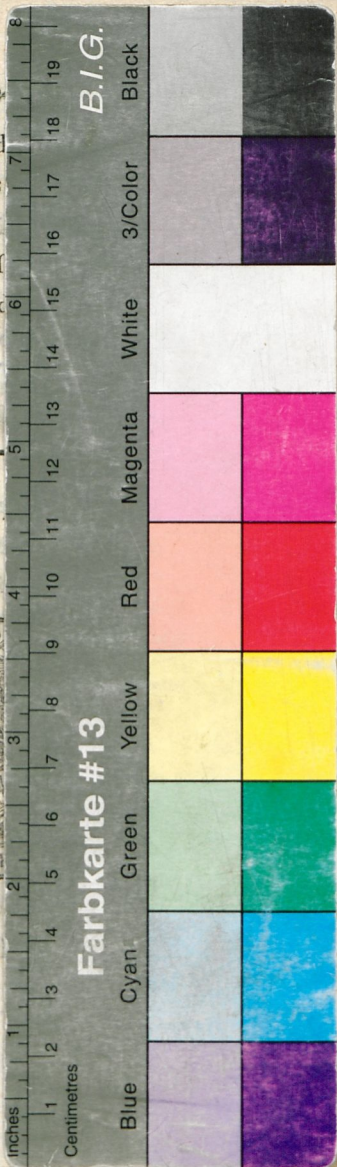

sb.

1791, 3.

ORDINARIUS
SENIOR ET RELIQUI DOCTORES
FACULTATIS IURIDICAE
LIPSIENSIS
PROCANCELLARIO
IOS. LVD. ERN. PÜTTMANN

I. V. D.
CATHEDRALIS ECCLESIAE MARTISBURGENS. CANONICO CAPITVLARI
COD. PROFESSORE ORD. COLLEG. ICTOR. SENIORE, ACADEMIAE DECEMVIRO

SVMOS IN IVRE HONORES

CVM SPE
SVO TEMPORE LOCVM IN COLLEGIO

OBTINENDI

PRAECLARISSIMO CANDIDATO

RVDOLPHO HOMMELIO

LIPSIENSI

ARTIVM MAGISTRO ET IVRIS VTRIVSQUE BACCALAVREO

A. D. xxviii. SEPTEMBRIS MDCCLXXXI

COLLATOS

INDICVNT